

Luonnos kuntajaoston kehittämis ehdotuksiksi

Jani Heikkinen, neuvotteleva virkamies
Ulla Suomela, erityisasiantuntija
31.3.2022

VALTIONAVUSTUKSET
STATSUNDERSTÖD

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Kuntajaoston tehtävät

1. **kartoituksen** tekeminen kunnille, kuntayhtymille ja kuntakonserneille myönnettävistä **valtionavustuksista** (vrt. 2019 lainsäädäntökartoitus)
2. **selvittää, liittykö kuntiin erityiskysymyksiä**, jotka tulee ottaa huomioon valtionavustustoiminnan tietovarantoa valmisteltaessa ja läpinäkyvyyttä lisättäessä
3. **selvittää ja määrittää**, mitkä **pohjatiedot** kuntien toiminnasta ja taloudesta voitaisiin tuottaa valtionavustuksen käsittelyyn automaattisesti ja miten valtionapuviranomaisten tulisi ottaa ne huomioon valtionavustustoiminnassaan
4. **selvittää mahdollisuudet yhdenmukaistaa** kunnille eri valtioapuviranomaisilta myönnettävien valtionavustusten **käytäntöjä** ja laatia ehdotus yhdenmukaistamisesta
5. **kuvata** erityyppisten **valtionavustuksen ”roolit” kuntien toiminnan ohjauksen välineenä**, (vrt. kunnallinen itsehallinto)
6. tuottaa valtionapuviranomaiselle **ehdotus vaikutusten mittauksen periaatteiksi**, joilla kunnille myönnettyjen valtionavustuksien vaikuttavuutta voitaisiin arvioida ja miten arviointitieto olisi hyödynnettävissä kuntien seurannassa ja ohjauksessa
7. tuottaa valtionapuviranomaisille **ehdotus periaatteiksi, toimintatavoiksi ja yleisiksi velvoitteiksi**, joilla kuntaa valtionavustuksen saajana voidaan **velvoittaa julkaisemaan, jakamaan ja levittämään valtionavustuksella tehty** työ muiden kuntien saataville.

- Tehtäviin 1 ja 5 on vastattu jaoston väliraportissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163521>
- Tässä kuvatut kehittämissuositukset koskevat tehtäviä 4, 6 ja 7
- Tietovarantoon liittyviä kysymyksiä (tehtävät 2 ja 3) tarkastellaan omana kysymyksenä loppuraportissa

Kehittämis ehdotusten työstäminen ja loppuraportin käsittely

- Kehittämis ehdotuksiin liittyviä toimenpiteitä kerättiin hakijoille ja myöntäjille suunnatuilla kehittämistyöpajoilla. Niissä pohdittiin, mitä konkreettisia toimenpiteitä täytyy tehdä, jotta kuntajaoston väliraportissa tunnistettuja haasteita voidaan ratkoa
- Työpajoja järjestettiin eri teemoista:
 1. Kuntalaisten tarpeisiin vastaava avustuskokonaisuus ja yhteistyö 24.11.2021
 2. Tulos- ja vaikutuslähtöinen, läpinäkyvä ja yhtenäinen avustustoiminta 8.12.2021
 3. Arviointi ja tulosten käytäntöön vienti: 12.1.2022
- Kuhunkin työpajaan osallistuin n. 30-40 henkilöä eri hakija- ja myöntäjäorganisaatioista
- Kehittämis ehdotuksia on työstetty ja käsitelty kuntajaoston kokouksissa. Käsittelyä vielä jatketaan 16.3. ja 6.4 pidettävissä kuntajaoston kokouksissa. Tässä on esitetty **nostoja luonnostelluista kehittämisehdotuksista**
- Loppuraportti lähetetään lausunnoille vkolla 17. Lausuntoaika päättyy vkolla 19. Loppuraportti julkaistaan kesäkuun alussa.

Luonnos kuntajaoston kehittämis ehdotuksiksi

- Vaikuttavan, tehokkaan, läpinäkyvän ja yhtenäisen valtionavustustoiminnan aikaansaamiseksi:
 - valtionavustustoiminnassa tulee siirtyä uuteen valtionavustusten toimintamalliin
 - valtionavustustoiminnassa tulee hyödyntää valtionavustushankkeessa kehitettyjä työkaluja ja menetelmiä
 - valtionavustusten verkkopalvelut tulee ottaa käyttöön laajasti
- Kuntajaoston kehittämis ehdotukset koostuvat 11 ehdotuksesta, joilla osittain tarkennetaan ja konkretisoidaan valtionavustusten toimintamallia

Luonnos kuntajaoston kehittämis ehdotuksiksi

1. Ohjaus ja rahoitus

- Kuntia koskevassa valtionavustustoiminnassa kunta tulee nähdä yhtenä subjektina, kaikki palvelusektorit kattavana kokonaisuutena, joka organisoidaan ja jota johdetaan ja rahoitetaan yhtenä kokonaisuutena
- Valtionavustusrahoitusta harkittaessa on selvitettävä, onko valtionavustus oikea instrumentti halutun asian rahoittamiseen ja edistämiseen vai voidaanko tarpeeseen vastata muilla toimilla tai keinoilla. Tunnistamisen tueksi laadittu ”huoneentaulu”
- Valtionavustusrahoitusta käytetään rahoitusmuotona tilanteissa, joissa
 - rahoitustarve rajautuu tietyn tyyppisiin kuntiin, rajatuille alueille, rajattuun kohderyhmään tai määräaikaiseen tarpeeseen
 - kyse on lakisääteisen palvelun kehittämisestä tai siihen liittyvästä kokeilusta, investoinnista tai uuden selvittämisessä
 - reagoinnista ajankohtaiseen ja tarpeeseen

Luonnos kuntajaoston kehittämis ehdotuksiksi

2. Hyvinvointialueet ja kunnat

- Aiheesta on käyty keskustelua STM:n kanssa. Kehittämis ehdotusta käsitellään 6.4 kuntajaoston kokouksessa STM:n laatiman muistion pohjalta
- Lähtökohtaisesti samat kehittämis ehdotukset koskevat hyvinvointialueille myönnettäviä avustuksia

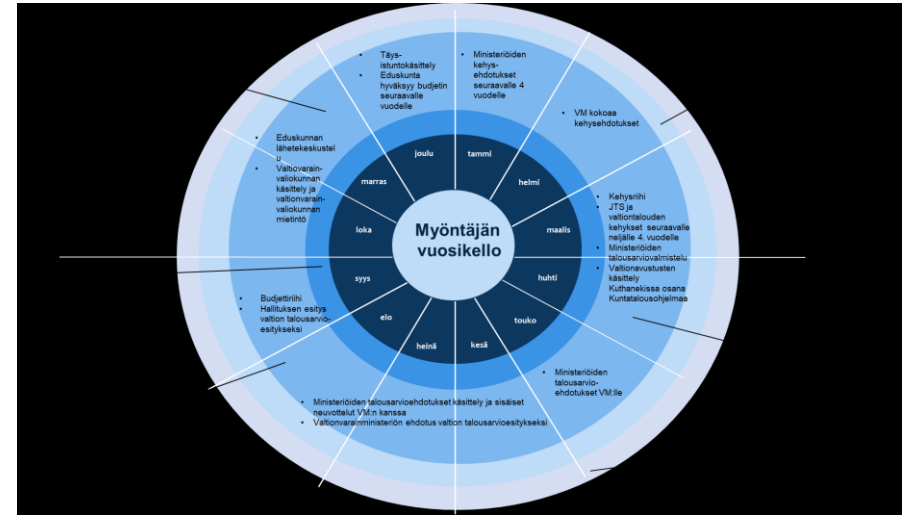
3. Heikossa taloudellisessa asemassa olevat kunnat

- Kunnan ja kuntayhtymän taloudellinen asema huomioidaan valtionavustuksia myönnettäessä
- Valtiovarainministeriön toimesta luodaan yleiset kuntien konsernitaloutta koskevat avustuskriteerit, joilla tunnistetaan kuntaan ja kuntakonserniin liittyvät yhteisöt ja voidaan yksiselitteisesti rajata pois sellaisten konserniin kuuluvien kohteiden avustaminen, joissa olemassa olevan riskinä on kunnan talouden kriisiytyminen ja kustannusten ja kustannusriskien siirtyminen eteenpäin esimerkkisi kuntaliitostilanteissa

Luonnos kuntajaoston kehittämisehdotuksiksi

4. Vuosikello

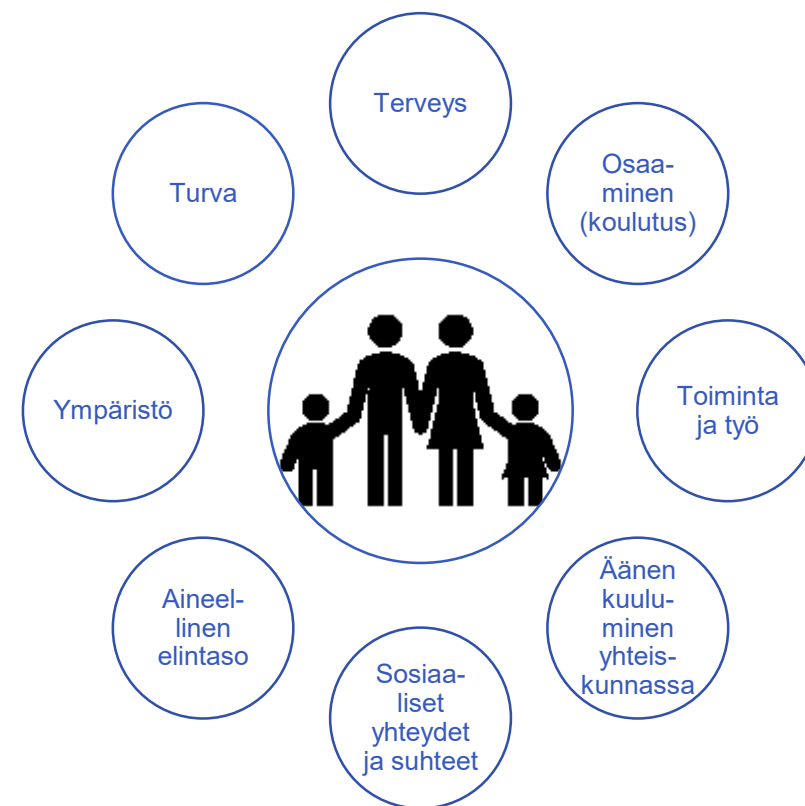
- Valtionavustusten suunnittelua, hakuja ja toteutusta sekä arviointia yhteen sovitetaan huomioiden valtion ja kuntien strategisen suunnittelun, toiminnan ja talouden suunnittelun aikataulut ja reunaehdot
- Vuosikello muodostaa viitekehyksen avustustoiminnan ajoittumiselle
- Ministeriöt/valtionapuviranomaiset huolehtivat oman hallinnonalan valtionavustustoiminnan suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista vuosikellon mukaisesti sekä yhteen sovittavat ja tarkentavat vuosikelloa hallinnonalan näkökulmasta

Luonnos kuntajaoston kehittämisehdotuksiksi

5. Laaja-alainen ymmärrys, tieto ja kuuleminen

- VA-toiminnan ja kuntien lähtökohtana on asukkaiden hyvinvointi – Vastaa kunnan perustehtävää
- Ilmiöitä, toimintaympäristön muutoksia ja niiden vaikutuksia sekä asukkaiden hyvinvoinnin tilaa tunnistetaan ja määritellään valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti - samat ratkaisut eivät toimi kaikkialle
- Ymmärryksen muodostamisessa hyödynnetään tietoa, toimitaan verkostomaisesti ja hyödynnetään valtionavustushankkeessa kehitettyjä työkaluja: ilmiö- ja verkostanalyysiä ja vaikutusketjuja

Luonnos kuntajaoston kehittämis ehdotuksiksi

6. Pienet toimijat ja hankkeet

- Uuden toimintamallin mukainen ja verkostomainen avustustoiminnan suunnittelu mahdollistaa alueiden ja toimijoiden erilaisuuden huomioimisen
- Avustustoimintaa tulee toteuttaa yhdenvertaisin periaattein ja noudattaen hallinnon oikeusperiaatteita tasapuolisesta kohtelusta, tarkoitussidonnaisuudesta, puolueettomuudesta, suhteellisuusperiaatteesta ja luottamuksen suojasta
- Avustustoiminnan menettelyitä on kevennettävä ja hallinnollisesti yksinkertaistettava kaikkien toimijoiden osalta
- Myöntäjien tulee tarkastella valtionavustuksilla ja valtionosuuksilla rahoitettavan toiminnan rajapintoja kuntajaoston laatiman ehdotuksen (huoneentaulu) mukaisesti
- Verkostohankkeiden menettelyitä kehitettävä

Luonnos kuntajaoston kehittämis ehdotuksiksi

7. Verkostot

- Valtionavustustoimintaa tulee jatkossa toteuttaa uuden toimintamallin mukaisesti verkostomaisessa yhteistyössä
- Ministeriöt vastaavat vaikuttavuuden sekä vertaisoppimisen ja kehittämisen verkostojen rakentamisesta, fasilitoinnista ja hallinnasta. Kehittämisverkostot ovat lähtökohtaisesti poikkihallinnollisia

8. Avustustoiminnan rooli ja prosessit

- Ministeriöt ovat avainasemassa uuden toimintamallin toteuttamisesta. Ministeriöt vastaavat mm. avustustoiminnan strategisesta ohjauksesta, strategisten linjausten ja niiden toteuttamiseen tarvittavien keinojen valmistelusta – laadittu ehdotus roolista
- Myöntäjien välistä yhteistyötä on kehitettävä sekä horisontaalisesti eri ministeriöiden välillä että vertikaalisesti ministeriön ja toimeenpanevan virastokentän välillä
- Roolituksessa huomioidaan tarve vahvistaa avustustoiminnan suunnittelua ja arviointia sekä keventää avustustoiminnan käsittelyyn ja päätöksentekoon liittyviä menettelyitä

Luonnos kuntajaoston kehittämis ehdotuksiksi

9. Yhtenäisyys ja läpinäkyvyys

- Valtionapuviranomaisten tulisi siirtyä käyttämään hallinnoi avustuksia.fi-palvelua mahdollisimman laajasti
- Tarvittavaan sisällöllistä yhtenäistämistyötä on tarpeen jatkaa hankekauden jälkeen valtionapuviranomaisten välisellä yhteistyöllä
- Yhtenäisyyden ja läpinäkyvyyden tarpeet kohdistuvat kuntatoimijoille kohdennettavien avustusten osalta ennen kaikkea avustushakuihin, avustusehtoihin, arviointiperusteisiin ja –kriteereihin sekä avustuspäätöksiin - hankkeessa kehitetyt toimintatavat ja mallit edistävät tätä

Sisällöllinen yhtenäistäminen

- Tarkoituksenmukaisella tavalla yhtenäinen tietosisältö (esim. avustusehdot, arviointiperusteet) johtaa yhtenäiseen valtionavustustoimintaan

Rakenteellinen yhtenäistäminen

- Yhteinen rakenteellinen jäsenitys verkkopalveluissa (esim. hakuilmoitus, hakulomakkeet) luo perustan sisällölliselle yhtenäistämiseksi ja tietosisällölle

Prosessien yhtenäistäminen

- Yhteiset verkkopalvelut yhtenäistävät osittain avustustoiminnan prosesseja ja niihin liittyvä toimintatapoja

Valtionavustustoiminnan sanasto

- Yhteinen käsitteistö luo perustan yhdenmukaisemmalle valtionavustustoiminnalle ja rakenteelliselle yhtenäistämiseksi

Luonnos kuntajaoston kehittämis ehdotuksiksi

10. Vaikutusten mittauksen ja arvioinnin periaatteet

- Vaikutusten suunnittelu lähtee ohjausinstrumentin valinnasta ja ohjauksen kohteiden tunnistamisesta
- Valtionavustustoiminnan vaikutuksen mittauksen ja arvioinnin periaatteet perustuvat valtionavustusten toimintamalliin sekä vaikuttavuusketjun hyödyntämiseen avustustoiminnan suunnittelusta arviointiin

11. Tulosten käytäntöön viennin periaatteet, toimintatavat ja velvoitteet

- Syntyneitä tuloksia tulisi hyödyntää kuntien palvelutuotannossa ja sen kehittämisessä. Tavoitteena on tuottaa entistä tuloksellisempia ja vaikuttavimpia palveluita, joilla edistetään kuntalaisten hyvinvointia
- Tulosten käytäntöön vienti kattaa a) tulosten julkaisemisen, b) jakamisen/levittämisen ja c) juurruttamisen. Hankeavustuksissa edellytetään näitä koskevia suunnitelmia

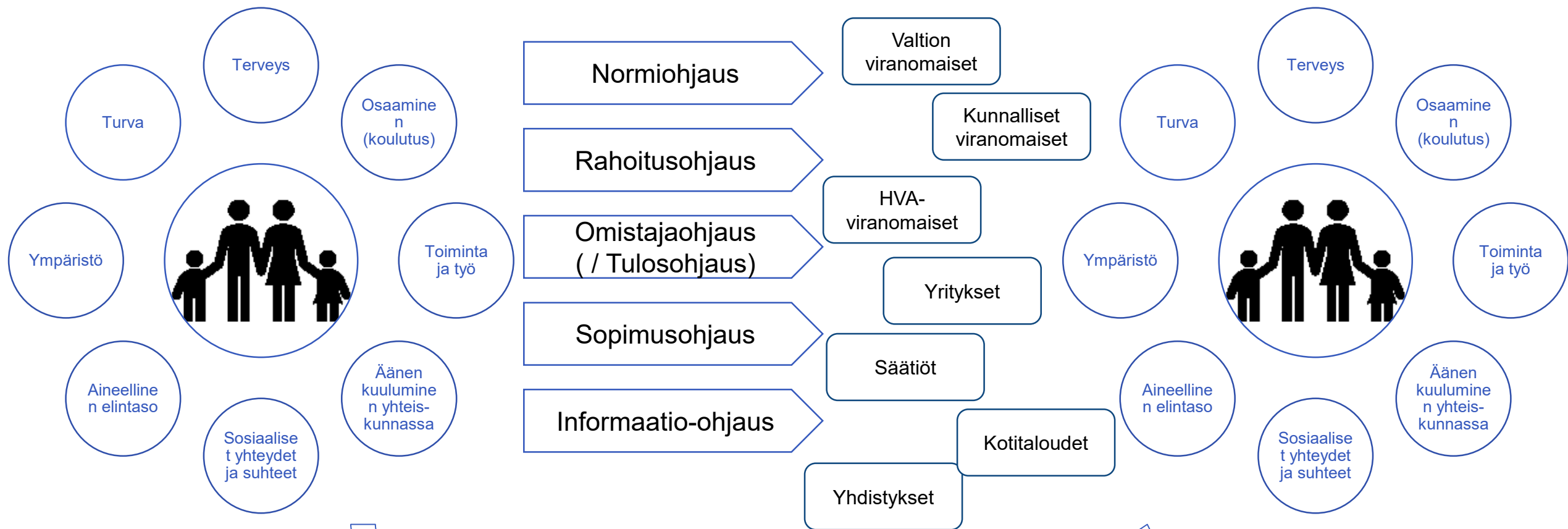
Vaikutusten suunnittelu lähtee ohjausinstrumentin valinnasta ja ohjauksen kohteiden tunnistamisesta (ministeriötaso)

Mikä on nykytila, jota haluamme muuttaa?

Mikä on kustannusvaikuttavin, ohjausinstrumentti?

Mitä ovat ne toimijat, joiden kautta vaikutuksiin päästään?

Mikä on tavoitetila, johon haluamme päästä?

Tässä prosessissa linjataan jo kohteet, toimijat ja tavoitteet!

Koska VA-toiminta on §-perusteista